

La indústria a Canet ara fa 100 anys: Canet, vila industrial 1898-1914

ÒSCAR FIGUEROLA BERNAL

La urbanització de l'Horta de can Mora i l'establiment de la primera zona industrial de Canet de Mar a l'entorn del passeig de la Misericòrdia

Aquest article de divulgació pretén realitzar una fotografia de l'estat de desenvolupament econòmic de la indústria tèxtil a Canet de Mar ara fa 100 anys. Per això, a partir d'un fet concret, la urbanització de l'horta de Can Mora, s'analitzarà sumàriament el període que va entre el 1898 i el 1914, moment en el qual s'accelera el desenvolupament industrial i es configura el Canet de Mar del s XX que gira a l'entorn del desenvolupament industrial del gènere de punt.

El juny de 1905 diversos industrials sol·licitaren a l'Ajuntament procedir a la urbanització de l'horta de Can Mora per a la instal·lació de fàbriques i cases per a obrers i tècnics. Aquesta data és clau. Es

constitueix el que avui en diríem un polígon industrial, però a la manera d'aquell moment, amb habitatges al seu entorn. Aquesta data és clau perquè marca un abans i un després en el desenvolupament vital de Canet de Mar. S'haurà de veure perquè i com s'hi arriba i quines conseqüències tindrà, conseqüències d'altra banda avui encara ben visibles en la configuració urbana de Canet de Mar i que s'estenen des del mateix carrer d'en Mora fins al Santuari.

La memòria justificativa del projecte (AHMCM) es refereix a l'escassetat d'habitatge com un argument important per a la urbanització d'aquell sector que es planificarà a partir de les construccions preexistents. El projecte diu «hemos adoptado la

solución partiendo de la calle de Mora entre las fábricas de género de punto de Jover y Serra y de Susana hasta el mismo patio de la hermita de la Virgen».

Aquesta configuració urbana avui encara vigent patirà, amb el trasllat de Can Jover al polígon industrial del s XXI inaugurat el 2005, una transformació tan extraordinària com la d'ara fa cent anys! Efectivament, *Can Jover* és avui el darrer vestigi en funcionament d'aquella revolució industrial que visqué Canet de Mar.

A Canet de Mar, com a nucli important del clúster tèxtil del Maresme, assistim a un procés apassionant que canvià la fesomia de la vila en tots els sentits. El gènere de punt revitalitzà Canet i el 1910 recuperà el mateix nivell de població de finals del s XVIII quan les drassanes i la producció de velam per a vaixells i d'altres productes tèxtils estaven en ple apogeu. La primera conseqüència de la industrialització, com ja hem avançat, és l'alteració del paisatge urbà i la creació de la primera zona industrial impulsada pels fabricants a partir del 1905. Aleshores zona industrial volia dir instal·lació de fàbriques i de cases per obrers. Aquesta àrea se situa a l'entorn del futur Passeig de la Misericòrdia inaugurat el 1911. No obstant això, les fàbriques eren arreu, a peu de carretera, a l'entorn del Mas Muni i riera d'en Misser, etc.

Imatge dels anys 10 del passeig de la Mare de déu amb les fàbriques al fons

Un segon element és el naixement i consolidació de la primera generació de fabricants, molts dels quals comencen com a tècnics d'un soci capitalista foraster o d'un *americano* tot constituint les famoses Societat en Comandita. El 1905 alguns d'ells promogueren el desenvolupament urbanístic de l'esmentada horta. En canvi s'hi troben a faltar els propietaris més importants de Canet. Dels signants només n'hi consten dos, en Martí Isern i en Josep Alsina d'un total de 24 que hi ha consignats a l'Anuari Riera, que tenia com a corresponsal a Canet en Josep Maynou, fabricant de teixits de cotó per espadenyes. Entre els fabricants hi signen en primer lloc els qui ja hi tenien fàbrica, en Susagna i Ferrer Societat en Comandita i en Jover i Serra. També hi signen altres petits fabricants, com en Torrus i Sagristà, en Martí Rodon, en Roura i Toll, en Carbonell i Comella, en Rossend Peitx i Cia, en Salvador Torrus i l'Esteve Viñolas, un mecànic que treballava a Can Jover i que el 1908 va guanyar un premi per l'elaboració d'un diccionari que recollia *tres-cents mots de gèneres de punt*. Entre el 1905 i el 1914 els fabricants signants posseeixen una fàbrica o fabriqueta amb un número divers i canviant de màquines. Aquí s'ha consignat el número major de cadascun en l'esmentat període.

Susagna i Ferrer

Societat en Comandita:

- 94 màquines de mitjons i mitges.
- 25 circulars de teixit en peça.
- 12 telers quadrats

Jover i Serra i Cia:

- 28 telers rectes
- 8 tricotoses

Torrus i Sagristà:

- 6 màquines de mitjons i mitges.
- 11 telers rectes

Martí Rodon:

- 5 màquines de mitjons i mitges.
- 2 telers rectes

Roura i Toll:

- 6 telers jacquard i 2 sense jacquard

Carbonell i Comella:

- 2 màquines de mitjons i mitges
- 2 telers quadrats a mà.

Rosend Peitx i Cia:

- 35 telers sense jacquard

Salvador Torrus:

- 2 telers rectes

També signen la petició, en Joan Cabruja, fuster al carrer la Font, Emili LLauger, fuster al carrer Saüc i que fou detingut a causa de la vaga del 1900 o Joaquim Planet amb adrogueria i forn al carrer la Vall.

Conjuntament amb els fabricants també creix i es consolida la classe obrera. La seva relació amb els fabricants tingué, com arreu, importants fases de conflicte com el produït l'estiu del 1900 amb una vaga que durà tres mesos per causes salarials i de jornada laboral amb pèrdues importants, detencions, avalots, enfrontaments policíacs i finalment un acord per escrit entre les parts. Com hem indicat, entre els signants apareixen protagonistes d'aquell moment.

L'empenta de la indústria tèxtil, motor de l'economia en el tombant de segle Del segle XIX al XX

A finals del s XVIII, el 1787, Canet de Mar tenia una població de 3.356 habitants, una població equivalent a les de Sabadell o Terrassa. 123 anys després, el 1910 en tenia 3.488. Què va passar durant aquest període d'estancament poblacional? Què va passar entre el 1898 i el 1914 i que va posar les bases del creixement fins a la guerra civil?

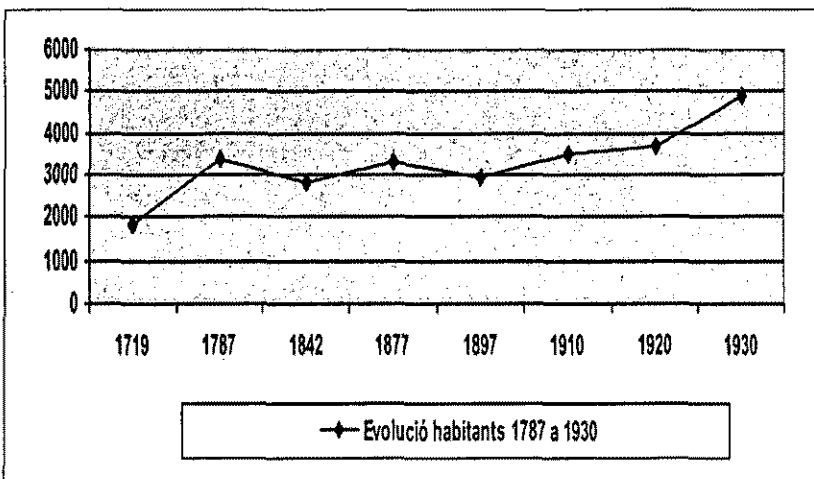
A principis de s XX hi havia vintena de fabricants de teixits de punt i de teixits plans als ulls de les matrícules industrials.

Entre els primers Susagna, Carbonell i Sisé, Carbonell i Paloma, Fàbregas, Floris, Galán, Jover i Serra, Torrus, Cabot, Marco i Alborch. A aquests s'hi afegiren durant la primera dècada del s XX d'altres de més potents com en Romagosa i de més modestos com en Martí Cadellans, Rodon o Campins. De fet es passa de 62 telers de punt declarats a finals del s XIX a 487 amb la particularitat que els telers a mans passen de representar el 30% a un residual 1%. En Susagna fou fins el 1906 l'industrial més potent. A la seva fàbrica hi havia el 75% de totes les màquines de gèneres de punt de Canet.

A principi de segle XX la indústria dels teixits plans encara era més potent que la dels teixits de punt, cosa que el 1910 ja havia canviat. Els tres fabricants més potents de teixits plans Mataró i Fills, Sala Miralpeix i Casas i Bas i Cia abandonen Canet a mitjans de la primera dècada mentre que petits fabricants com Garcia Llauger i Cia, Peitx o Maynou tenen un creixement relativament important.

A finals del s XIX el tèxtil a Canet representa el 54% de l'activitat industrial, mentre que a l'inici de la segona dècada ja és el 82 %. La industrialització ha quallat. I

Any	1719	1787	1842	1877	1897	1910	1920	1930
Habitants	1861	3356	2794	3293	2912	3488	3648	4892

l'expansió en aquest decenni s'accentuarà amb l'esclat de la gran guerra.

El cicle econòmic canvia a finals del s XIX i s'inverteix la tendència iniciada amb la crisi produïda a mitjans de s XIX; la fabricació de veles minva amb l'aparició del vapor. Les conseqüències per a les drassanes de Canet foren devastadores. A més, la fil·loxera afectà també el sector primari, amb la qual cosa la sensació de decadència s'agreujava. Com bé anota en Marià Serra, el creixement vegetatiu a Canet fou durant molts anys negatiu. De fet, Canet va perdre el 12% de la seva població durant la segona meitat del s XIX.

Perquè s'instal·là doncs una indústria tan complexa i singular com la dels teixits de punt quan encara era a la seva infància tecnològica? Pel saber fer de la gent, pel substrat industrial de la seva gent, per la tradicional empenta pròpia de la gent, una gent que s'espavila i... pels *americanos*!

Entre finals de s XIX i l'inici de la Gran Guerra es produeixen un seguit de fets que mostren de manera fefaent el progrés industrial de Canet i la consolidació d'un model econòmic que la convertiran en un enclavament de referència per al gènere de punt. Com s'ha dit abans, la petició dels industrials de convertir l'horta d'en Mora en la zona d'expansió de noves fàbriques s'emmarca en aquest context. De fet, feia poc que s'havien construït la fàbrica Carbonell, aleshores d'en Susagna, i el primer establiment de Can Jover.

· El 1900 es produeix una important vaga de treballadors que durà tres mesos. En canvi, ni el 1907 (una petita vaga) ni durant la Setmana Tràgica es produeixen fets destacables a Canet de Mar.

· El 1907 s'inaugura l'Ateneu Obrer.
· El 1908 es posa en funcionament la xarxa elèctrica a Canet i el 1910 hi ha una Central Elèctrica.

· El 1910 la inauguració dels despatxos Jover, l'edifici dissenyat per Pere Domènech i Roura

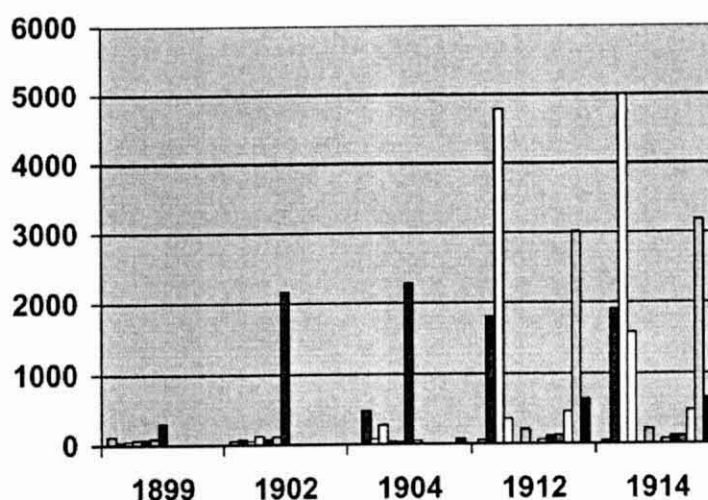
· El 1910 inicia la seva activitat la fàbrica de la capsas, indústria

Treballadors de la fàbrica El Corral, a finals de segle XIX

G2Matrícula Industrial Teixits de Punt 1899 - 1914

(contribució en ptes)

	1899	1902	1904	1912	1914
altres	124	57	0	61	46,6
Jover, Serra i Cia	42,3	84,7	476,6	1807	1906
Carbonell i Paloma	52,4	52,4	84,7	4782	5000
Floris	70,6	131,1	281	363	1578
Carbonell i Sisó	84,7	84,7	40,3	0	
Fàbregas	94,8	126	38,3	215	224
Susagna	305	2166	2281		
Sanclemente			56,5	66,7	70
Campins				116,7	122
Rodon				129	118
Martí Cadellans				464	485
Romagosa				3013	3188
Torrus i Sagristà			84,7	640	660

altres	Jover, Serra i Cia	Carbonell i Paloma
Floris	Carbonell i Sisó	Fàbregas
Susagna	Sanclemente	Campins
Rodon	Martí Cadellans	Romagosa
Torrus i Sagristà		

complementària d'empaquetament de la producció tèxtil.

A inicis de la segona dècada del s XX el procés de mecanització de les màquines de gèneres de punt és pràcticament total.

La constitució progressiva d'una classe obrera, la modernització de les formes d'energia, el naixement d'indústria auxiliar al tèxtil i la mecanització de la indústria del punt són indicis feaents sobre el creixement de la jove indústria del punt a Canet de Mar que veu com es desenvolupa tota una nova zona que s'anirà omplint de fàbriques.

Cal insistir, però que la importància dels teixits plans, en un estadi de desenvolupament tecnològic molt més avançat i amb presència importantíssima a Canet des del s XVIII, és encara significativa, per bé que s'accentua la tendència a la seva concentració al Llobregat (Colònies Industrials)

Del total de la contribució industrial tèxtil, el 1899 els teixits plans signifiquen el 72 % del total mentre que el 1914 només representa el 42%.

Els protagonistes d'aquest canvi

L'evolució de la matrícula industrial de Canet durant aquest període evidencia el creixement del tèxtil i molt especialment l'augment constant de les fàbriques de gèneres de punt (gràfica 2 i 3)

A les gràfiques 2 i 3 pot obser-

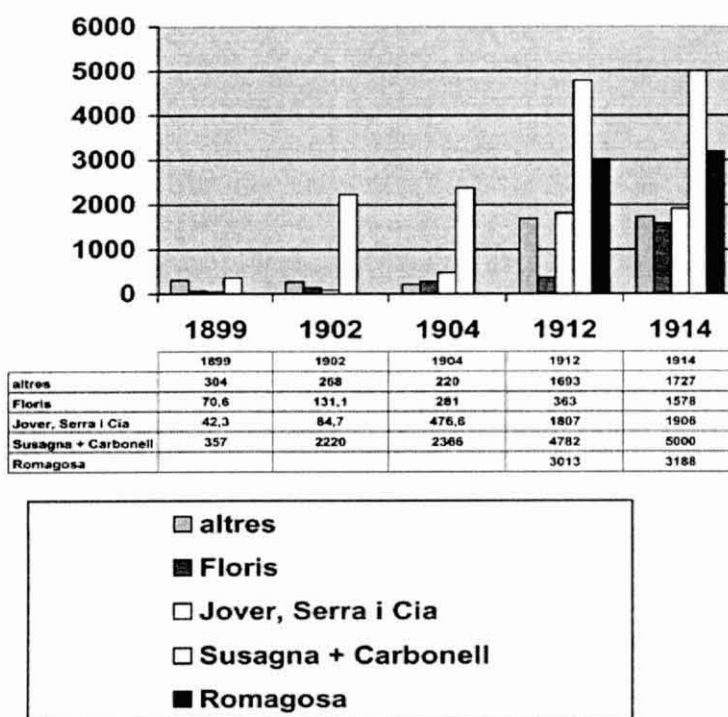
var-se perfectament que a principis de s XX hi havia un gran fabricant, en Susagna, que va fer societat en comandita inicialment amb en Carbonell i Paloma fins que aquesta es va desfer. Aquest és el primer gran fabricant de teixits de punt a Canet de Mar. Al costat n'apareix un segon, en Jover i Serra. Poc a poc anirà creixent i

consolidant-se. El tercer gran fabricant també progressà lentament fins a l'edificació de la nau Floris durant la segona dècada. En canvi l'aparició d'en Romagosa és sobtada i s'instal·la al Vapor Vell del camí reial. Tots 4 són els grans fabricants de Canet de Mar, i tots quatre es constitueixen en aquest període. Avui encara són en peu les modernistes fàbriques de Can Jover, obra d'en Pere Domènech i Roura i la noucentista Floris i Busquets també del mateix Domènech i Roura i la fàbrica Carbonell d'en Puig i Cadafalch. Malauradament les dues grans fàbriques de Can Romagosa ubicades a la carretera de França (avui carrer del Mar i Balma) desaparegueren els anys 70.

La gràfica 3 sintetitza els quatre grans en aquest període. També s'hi pot copsar la progressiva importància de la resta de fabricants de teixits de punt.

L'aportació econòmica és significativa, però el nombre de telers i els metres de fontura, que

G3 Matrícula Industrial Teixits de Punt 1899 - 1914 ELS CINC GRANS (contribució anual en ptes)

Els empresaris Frederic Susagna i Joan Carbonell Paloma amb els treballadors, al pati de la fàbrica, quan era al carrer Ample, 37

augmenten any rere any també ho són. A les gràfiques 4, 5 i 6 es pot copsar perfectament aquesta evolució.

A la gràfica 4 es pot copsar visualment l'augment constant dels telers de punt i a la 6 s'observa l'evolució del número total de màquines de teixir que hi ha a Canet. Mentre que el creixement dels telers de punt és constant i el número de telers es triplica en 10 anys, el número de telers de calada resta sense canvis i per tant perd pes en el conjunt del tèxtil a Canet.

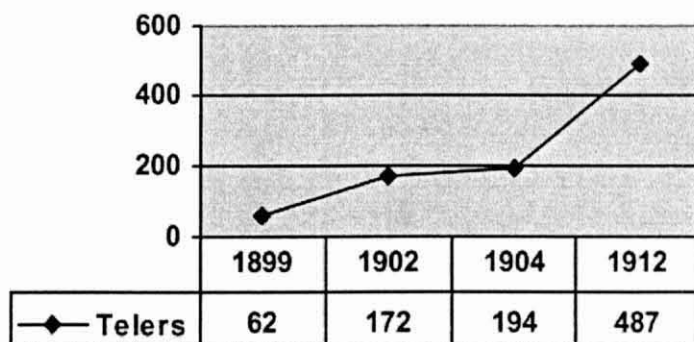
La gràfica 5 defineix perfectament l'especialitat de Canet en el marc dels teixits de punt. Canet és, a primers de s XX una població que produeix principalment mitjons i en segon lloc teixits en peça per a ser confeccionats posteriorment.

A principis de la segona dècada del s XX ja tenim perfectament definida la nova classe industrial: Carbonell i Paloma (21%), Romagosa (14%), Jover i Serra (8%) i Floris (7%) esdevenen els quatre grans industrials en teixits de punt a Canet de Mar. Al seu costat, Els Garcia i Llauger (17%), en Massaguer i Gauna (16%), en Peitx (5%) i en Maynou (2%) fan teixits plans o de calada a un nivell semblant.

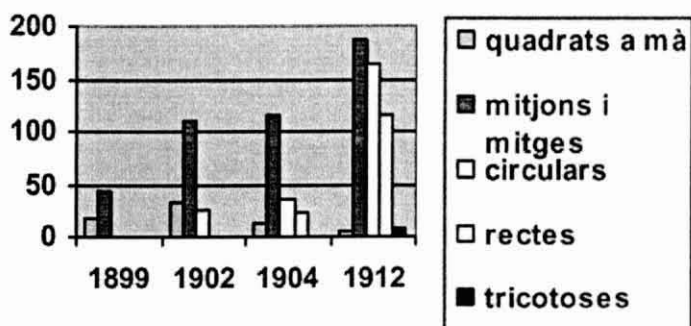
La gràfica 7 evidencia el pes relatiu de cadascun d'aquests industrials en el conjunt del sector industrial canetenc, que és exclusivament tèxtil:

A un nivell un pèl inferior se situen els altres industrials, empresaris que a la plegada també són tècnics, o tècnics que han esdevingut empresaris. El 5% del total engloba 5 fabriquetes de teixits plans (Maynou inclòs) i el 7% d'altres de gèneres de punt a 7 instal·lacions entre els quals la Vidua de Joan Campins i Martí, Filles de Pau Fàbregas, Francisco Galán Sanclemente, Martí Cadellans, Martí Rodon Goday, Josep Torrus i Gil i Torrus i Sagristà. La necessitat de formació per progressar en una especialitat tecnològicament molt complexa s'està coent. L'empenta dels industrials de Canet i el catalanisme impulsat per en Marià

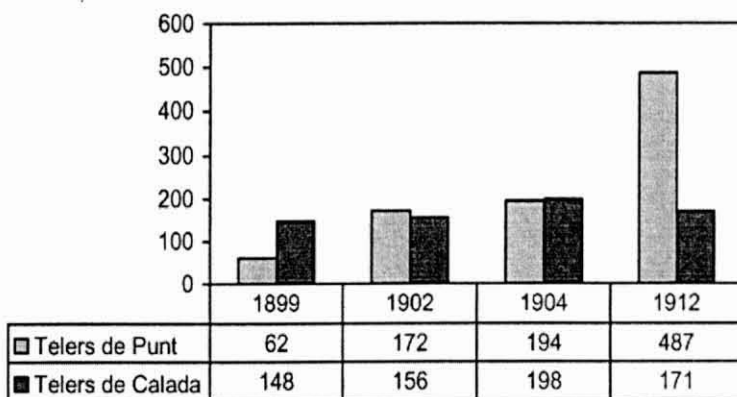
G 4 EVOLUCIÓ NÚMERO DE TELERS PUNT

G 5 TIPUS I QUANTITAT DE TELERS DE PUNT 1898 - 1914

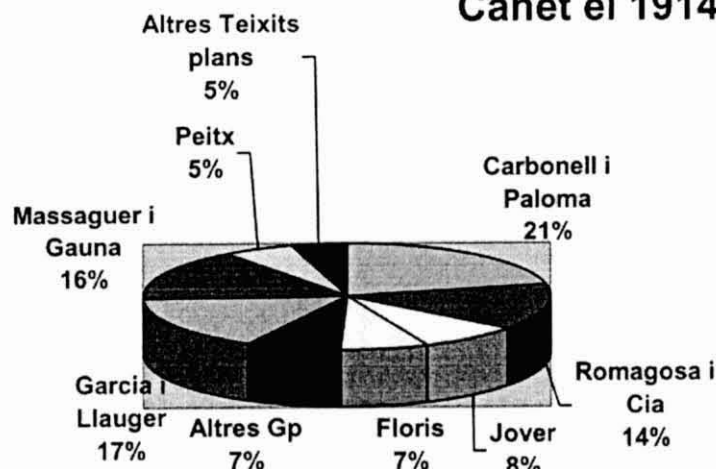
G 6 EVOLUCIÓ TOTAL TELERS 1899 1914

Serra facilitaran la instal·lació a Canet d'una de les primeres biblioteques populars i també de l'Escola de Teixits, un dels pocs exemples d'Escoles de directors d'Indústries del pla de la Mancomunitat.

Fem, doncs, un repàs de qui era qui en aquest moment de desenvolupament industrial en l'especialitat dels teixits de punt, que representen, el 1914, el 50% de tota la indústria tèxtil de Canet de Mar.

G7 Pes dels grans fabricants de Canet el 1914

Els quatre grans dels teixits de Punt a Canet

Dels orígens a l'inici de la Gran Guerra.

1. SUSAGNA I CARBONELL I PALOMA.

El Dietari del Doctor Marià Serra i és una font de primer ordre. Copsa cap on va el poble. «La fabricació de genres de punt va prenent increment. En la fàbrica dels senyors Susagna i Carbonell ja hi treballen 60 operaris i ara hi posen una nova màquina per fer bitlles» (1892, pàg. 170). Un any després

ens informa de l'engrandiment del local i de l'adquisició de noves màquines (1893, pàg. 195).

El 1900 és elegit alcalde en Joan Carbonell i Paloma. L'11 de juliol d'aquell any s'inicia la vaga a la fàbrica d'en Carbonell i Susagna que s'estén a la resta de fàbriques de gèneres de punt i «els amos, que per lo vist ja estaven d'acord, despatxen a tots los treballadors, com acte de solidaritat» (*Dietari*, pàg. 368).

Inicialment, la fàbrica s'ubica a l'extrem del carrer ample. A principi de s XX són al Torrent de Lledoners i es produeix la disputa amb el seu soci en Carbonell i Paloma. Aleshores en Sussagna fa societat

amb el banquer d'Igualada Ferrer. El 1906 la *Costa de Llevant* ens informa de la mort d'en Frederic Susagna de 48 anys a Barcelona. D'ell es diu que «va desenrotllar la indústria del gènero de punt aixecant la grandiosa fàbrica que tant admirada és pel seu hermós aspecte». Un any després, també a la *Costa de Llevant* s'informa de la suspensió de pagaments de la fàbrica d'en Ferrer i Llopart. Alguns acusen en Joan Carbonell de ser al darrere del tancament, però en Serra el defensa. El Dietari a principis de 1907 ens explica les conseqüències del tancament que «promou gros aldarull a la nostra vila. Los acreadors se fan càrrec de la fàbrica» (pàg. 464).

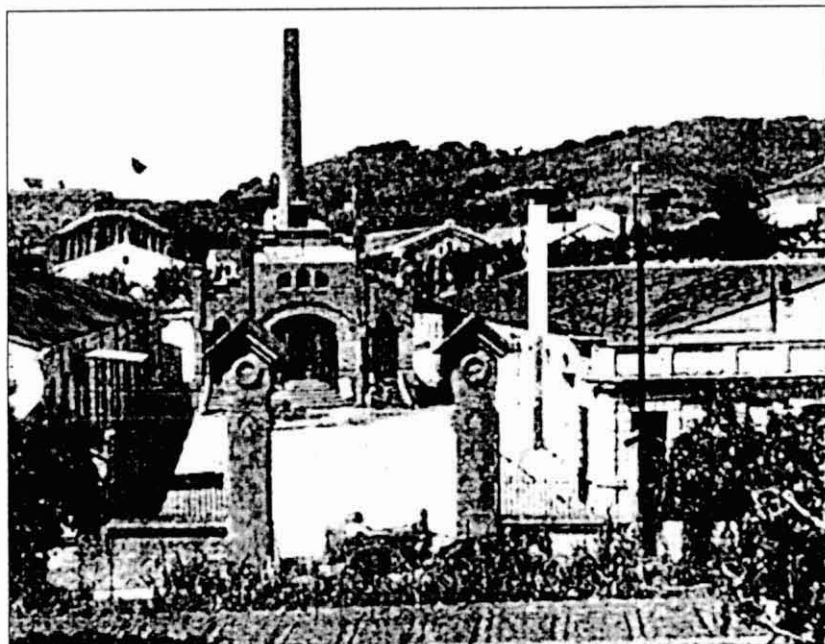
En Joan Carbonell i Paloma era el soci amb en Frederic Susagna fins que un conflicte els separà. Tancada la fàbrica del seu antic soci, en Joan Carbonell i Paloma adquireix en subhasta l'empresa. I a partir d'aquí la firma continuà la seva existència. El 1923 la traspasà als seus fills.

En Joan Carbonell i Paloma fou alcalde de Canet i director de l'Hospital (1912). Va morir a Mataró el 1931 als 75 anys. *La Voz del Género de Punto* en lloà la seva persona descrivint-lo com a paradigma d'home emprenedor:

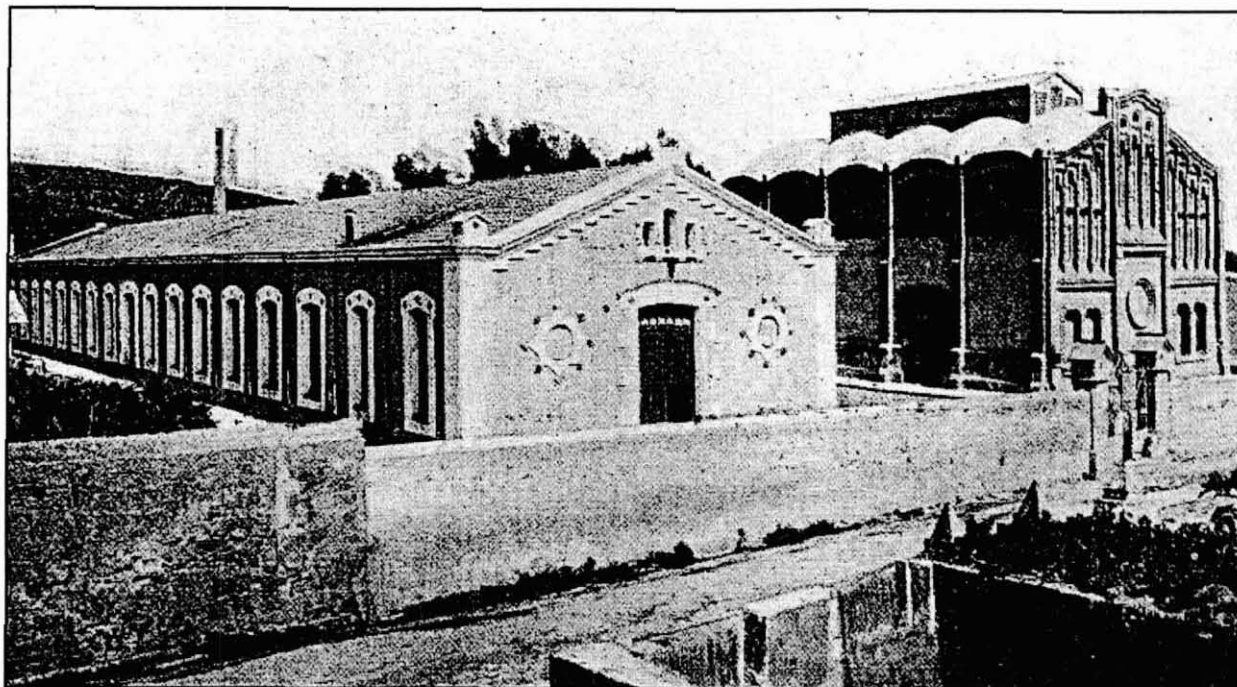
«Durante medio siglo luchó en la manufactura del género de punto; habiendo comenzado, cómo tantos héroes de esta industria, con un par de telares y un escaso capital adquirido con sus ahorros de obrero encargado.»

2. JOVER, SERRA I CIA

El 1894 El Dietari d'en Marià Serra (pàg. 221) donà la nova de la fundació de Jover, Serra i Cia entre d'altres perquè es tractava del germà del propi cronista. Es tracta de l'associació d'en Pere Jover i en Francesc Xavier Serra. El que ens interessa és l'esment de l'adquisició d'alguns «telers de construcció més moderna». Es tracta inicialment d'una petita fàbrica ubicada al carrer Sant Joan i que a finals de segle XIX comptava amb tres telers per a la producció de mitjons. El 1914

La fàbrica Susagna Carbonell a principi de segle

La fàbrica Jover i Serra, a mitjans anys 10

comptava ja amb 28 telers rectes i 8 tricotoses.

El setembre de 1900 organitzen una festa per celebrar la finalització de la coberta de la nova fàbrica que estaven construint a la Riera del Pinar, la seva seu actual (*Dietari* pàg. 375) i deu anys després, signe inequívoc del seu progrés, s'acaba la construcció de l'edifici «per a despatx que crida fortament l'atenció per la seva grandiositat, elegància i conjunt hermós» obra del jove Pere Domènech Roura. El mateix any, l'empresa obtingué la

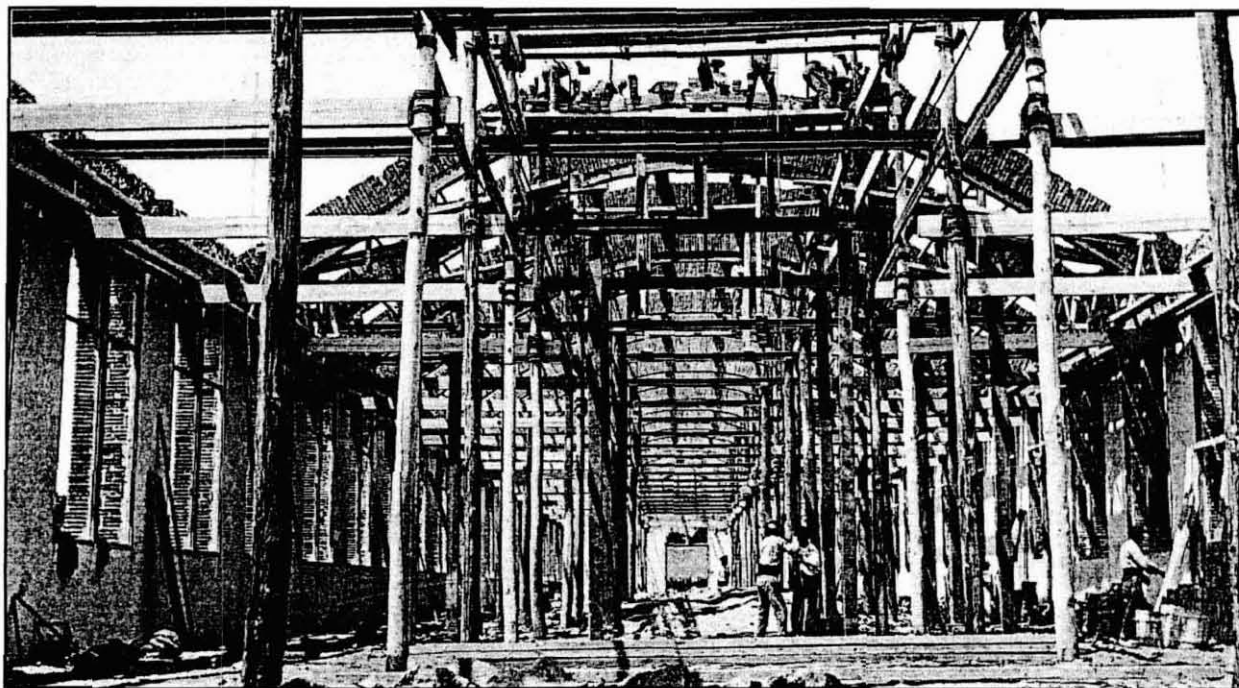
medalla d'or als seus productes a l'exposició universal de Brussel·les.

Posteriorment als anys vint es produí la separació dels dos socis. A inici dels anys 30 ja va prendre el relleu el famós Isidre Jover.

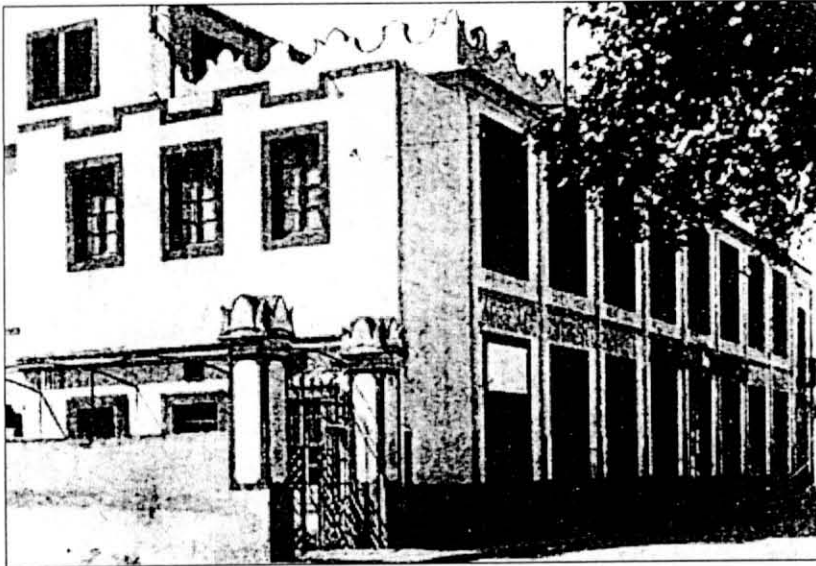
Com Can Carbonell, Can Jover fou fundada la darrera dècada del s XIX i totes dues protagonitzaren el procés de creació de la primera zona industrial de Canet de Mar i del passeig de la Misericòrdia que uní el Santuari amb el carrer Abell.

3. FLORIS I REYNÉS

El 1895 en Vicent Floris de Canet i en Joaquim Reynés de Barcelona s'associaren «per montar una fàbrica de genre de punt». Per a en Marià Serra era un senyal més de la superació de la crisi. Fins al 1915 la raó social era a la Riera Sant Domènech. En Floris s'especialitzà en mitges i mitjons de fantasia. A partir de 1904 d'acord amb la Matricula Industrial d'aquell any (AHMCM) la societat es fa entre en Floris i en Busquets, els quals compraren l'horta de can Muni per edificar-hi

Espectacular fotografia de la construcció de la fàbrica Floris i Busquets, obra de Domènech Roura

Fàbrica Romagosa i Cia

una fàbrica on instal·lar-hi «la seva maquinària de gènere de punt que actualment tenen a la Riera de Santo Domingo» (*Costa de Llevant*, març de 1906).

La progressió de l'empresa és semblant als anteriors. Si el 1899 només compten amb cinc telers de mitjons, l'any següent hi afegeixen 5 telers quadrats i el 1903 tenen donada d'alta 3 kw de força.

L'evolució continua amb l'alta el 1908 de sis telers amb 8 fontures cadascun i un taller de reparació de maquinària pròpia amb un torn a mà d'1 cavall.

El 1915, també obra d'en Pere Domènech Roura s'aixecà una elegantíssima nau de cent metres de llarg i 16 d'ample sense cap columna al mig. Un edifici d'una vellesa extraordinària d'estil noucentista, esvelt i elegant.

Iniciada al mateix període que les dues anteriors el creixement de Floris s'associa a la d'un *americano*, en Ramir Busquets, que essent president del patronat de Fabricants fou el responsable de l'arribada de la Guàrdia Civil a la població. Amb el finançament dels empresaris s'aixecà la vella caserna de la Guàrdia Civil...

I també i a diferència dels anteriors, opta per instal·lar la fàbrica vora mar, lluny de la zona de la Misericòrdia.

4. ROMAGOSA I CIA

Romagosa i Cia que fins al 1915

es denominava Bernadell i Romagosa Societat en Comandita fou fundada el 1908 i s'instal·là al Camí Reial al denominat Vapor Vell i on s'ubicarà, a partir del 1915 una tintoreria (ACA). Com la majoria d'empreses de Canet estava especialitzada en trages interiors, mitges i mitjons. Com a prova el fet que a la matrícula industrial de 1912 hi tenia 92 màquines de mitjons (el 50% de totes les de Canet superant en Carbonell que en tenia 54), 32 circulars per fer teixit en peça per a la posterior confecció de roba interior i 5 telers rectes per a l'elaboració de mitges obertes que posteriorment es cosien. En aquest cas no es tracta, com als anteriors, de petites empreses que es desenvolupen i creixen progressivament. En aquest cas, d'acord amb les dades de la Matrícula Industrial de 1908 (AHMCM) la constitució de l'empresa el 1908 es realitza amb 70 màquines de mitjons, 12 circulars de 57 cm de diàmetre cadascuna, 3 telers rectes amb 600 cm de fontura i una premsa. A mitjans de 1909 adquireix 22 màquines més de mitjons 14 circulars i dos telers rectes més aquests amb 772 cm de fontura. Malauradament la Matrícula no informa del número exacte de seccions de cada teler. Es tracta, doncs de la instal·lació a Canet d'una fàbrica de grans dimensions, la segona en grandària després de la d'en Carbonell i Paloma. Els seus fundadors, Josep Bernadell i

Jaume Romagosa foren fundadors de l'Ateneu Obrer de Canet.

En conclusió. La indústria del gènere de punt significa per a Canet una sortida innovadora a una situació de crisi iniciada a mitjans de s XIX. A partir d'un substrat industrial previ i amb l'esforç individual i la iniciativa d'uns quants canetencs, Canet configurarà, entre la darrera decada del s XIX i la primera del s XX les bases sobre les quals es desenvoluparà el seu creixement econòmic i la seva extraordinària singularitat; l'empenta dels nostres avantpassats va fer possible un creixement singular, però també una societat extremadament dividida en bàndols.

El 1911 s'inaugurava el Passeig de la Misericòrdia. En el discurs inaugural (AHMCM) es va poder sentir: «...S'inaugura com a millora de la vida i com element de progrés, és de notòria evidència que l'edificació de les fàbriques que ocupen part del terreny que fou horta de l'honorable patrici Don Joseph Mora Tarrats ... La nova via obrirà també comunicació directa entre la part avui cèntrica de la vila i les cases i fàbriques del carrer d'en Mora...» (6 de juny de 1911)

Sembla doncs, que el Canet decadent de finals del XIX dona pas a un Canet en desenvolupament econòmic durant bona part del s XX:

Aquest article de caràcter divulgatiu tan sols pretén col·laborar en l'homenatge col·lectiu que cal retre a tots els emprenedors que han configurat aquest país tal i com és. Resta pendent una anàlisi més detallada del procés en la seva globalitat i una comparativa amb les poblacions veïnes.

Òscar Figuerola Bernal

Fonts i Bibliografia consultada per a l'elaboració d'aquest article:

Arxiu Històric Municipal de Canet de Mar (AHMCM)

Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA)

Costa de Llevant

Dietari del doctor Marià Serra

1888 - 1926

Vida Levantina

La Voz del Género de Punto